Je kunt nu nog kiezen

Verkiezingsprogramma Partij voor de Dieren
Provinciale Statenverkiezingen 2023 - 2027

Partij voor de Dieren Noord-Holland

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Hoofdstuk 1 4
Gezonde landbouw, natuurlijk!

Hoofdstuk 2 9
Dierenrechten

Hoofdstuk 3 14
Natuur en klimaat

Hoofdstuk 4 21
Gezonde leefomgeving en slimme keuzes voor wonen, bouwen en vervoer

Hoofdstuk 5 27
Rechtvaardige economie, bloeiende samenleving

Inleiding
Noord-Holland, je kunt nu nog kiezen!

Deze verkiezingen zijn belangrijk, want ons land worstelt met een stikstofcrisis, een biodiversiteitscrisis, een klimaatcrisis, een wooncrisis, vervuiling en energiearmoede. De Partij voor de Dieren is ervan overtuigd dat we die problemen samen kunnen oplossen, maar niet met dezelfde manier van denken die de problemen heeft veroorzaakt. Daarom is er nu een fundamentele koerswijziging nodig, zodat onze economie binnen de draagkracht van de planeet komt, met bestaanszekerheid voor huidige én toekomstige generaties. Een planeet waar mens en dier in harmonie met elkaar en de natuur kunnen leven.

Andere partijen schuiven de problemen al jaren voor zich uit, waardoor die alleen maar ernstiger worden. De Partij voor de Dieren schuift problemen niet door, maar doet wat nodig is. We zijn de enige partij die de belangen van de meest kwetsbaren centraal stelt: dieren, natuur, milieu én mensen. We zullen afscheid moeten nemen van het hardnekkige misverstand dat de mens buiten of zelfs boven de natuur staat. Wij zijn onderdeel van het ecosysteem en we zijn er bovendien volledig van afhankelijk. De Partij voor de Dieren kiest bewust voor leven, eten, wonen en werken in harmonie met de omgeving, natuurvriendelijk en klimaatneutraal. Ecocentraal in plaats van egocentraal.

We nemen het op tegen grootvervuilers zoals Tata Steel en Schiphol, en stellen gezondheid van inwoners centraal. De Partij voor de Dieren zet zich in voor een gezonde landbouw, zodat er voldoende en veilig voedsel is voor iedereen. Dit is dé kans om de dieren te bevrijden uit het huidige landbouwsysteem! De Partij voor de Dieren kiest voor echte systeemverandering en niet voor marginale aanpassingen binnen het bestaande systeem.

Een radicale krimp van het aantal dieren in de veehouderij om boeren, dieren en natuur te bevrijden uit het huidige landbouwsysteem.

Dat betekent ook dat er grond vrijkomt die we terug kunnen geven aan de natuur, zodat die zich kan herstellen. Er ontstaat meer ruimte om mensen van betaalbare, groene woningen te voorzien. De plannen van de Partij voor de Dieren bieden een toekomstbestendig alternatief voor de boeren: we helpen boeren in de overgang naar natuurvriendelijke teelten, voor voedsel en bouwmaterialen.

Een stem voor de Partij voor de Dieren in Noord-Holland is óók een stem voor de Eerste Kamer. De Partij voor de Dieren maakt zowel provinciaal als landelijk steeds vaker het beslissende verschil. Als aanjager van positieve verandering trekt de Partij voor de Dieren ook andere partijen de goede kant op: groener, diervriendelijker en socialer. Wij hebben de moed om geen compromissen te sluiten over dat wat werkelijk van waarde is: het welzijn van dier, mens en planeet.

We staan aan de vooravond van grote veranderingen. Wereldwijd springen mensen op de bres voor de dieren, de natuur en het klimaat. Samen kunnen we ervoor zorgen dat de positieve omslag er komt, in het belang van ons allemaal. Als we moed tonen en samen in actie komen, kunnen we de wereld veranderen. De vreedzame, groene revolutie is aanstaande.

Ines Kostić
lijsttrekker Partij voor de Dieren Noord-Holland

Houd stevig vast aan je idealen.
Kies. Partij voor de Dieren.

Hoofdstuk 1
Gezonde landbouw, natuurlijk!

Alleen gezonde, rechtvaardige landbouw levert gezond voedsel voor iedereen. De Partij voor de Dieren wil een regionale, plantaardige en biologische productie van voedsel.

Het uitgangspunt is een ecologisch voedselsysteem waarin voldoende voedsel geproduceerd wordt voor iedereen, binnen de grenzen van de planeet. Dat betekent akkerbouw en tuinbouw met strokenteelt, bloeiende akkerranden, bomen en hagen die de velden omlijsten en korte voedselketens, in evenwicht met de omgeving. In deze grondgebonden landbouw is een gezonde bodem de standaard, kunnen boeren een eerlijke boterham verdienen en is respect voor natuur, milieu en gezondheid vanzelfsprekend.

Het huidige landbouwsysteem is op een doodlopende weg beland, maar is met veel kunstgrepen (en belastinggeld) in de benen gehouden. Nergens zitten zoveel dieren op een kluitje als in ons land. Als gevolg daarvan kent Nederland een groot aantal problemen, zoals een gigantisch mestoverschot en uitstoot van stikstof en broeikasgassen. Miljoenen dieren betalen daarvoor de hoogste prijs, maar ook boeren en inwoners worden opgezadeld met een onverantwoord hoge rekening. Noord-Holland kampt met vervuild water en perioden van ernstige droogte, en de natuur holt achteruit.

Het kantelpunt is nu bereikt. De oplossingen waar de Partij voor de Dieren al 20 jaar voor pleit worden steeds vaker als noodzakelijk gezien én worden steeds meer overgenomen. Idealisme blijkt het nieuwe realisme! Megastallen zullen verdwijnen, het aantal landbouwdieren neemt fors af en groene boeren krijgen ruimte en perspectief. Door die stappen te nemen worden ook problemen op het gebied van waterkwaliteit, droogte, luchtkwaliteit en gezondheid aangepakt. Minder vlees, eieren en zuivel produceren en consumeren, helpt om het kappen van tropische bossen voor veevoer te stoppen, om water te besparen, om honger te bestrijden en om de klimaatcrisis bij de bron aan te pakken. De kans op uitbraken van zoönosen (van dieren op mensen overdraagbare ziekten) en pandemieën neemt af. De transitie naar een meer plantaardig voedselsysteem bespaart bovendien talloze dieren een leven vol ellende.

Dat gaat niet vanzelf. Noord-Holland moet de overgang naar een regionale, plantaardige en biologische landbouw actief stimuleren. Een meerderheid van jonge boeren wil al een duurzaam bedrijf, maar zij hebben duidelijkheid en ondersteuning nodig.

Eerlijke, regionale landbouw

Er liggen geweldige kansen om het tij in de landbouw nu te keren. Noord-Holland kan de noodzakelijke aanpak om de uitstoot van stikstof te verminderen aangrijpen om ondernemers die kansen te bieden.

Investeren in alternatieven voor de gangbare landbouw, zoals natte teelten, voedselbossen en biocyclische teelt zonder mest en kunstmest, biedt boeren een duurzaam perspectief. Biologische telers en tuinders laten al decennialang zien hoe je gezond voedsel kunt produceren in samenwerking met de natuur. Door te kiezen voor akkerbouw voor menselijke consumptie komt er veel landbouwgrond vrij die beter benut kan worden. We kunnen veel grond teruggeven aan de natuur en er ontstaat tegelijkertijd ruimte voor woningbouw.

- Meer plantaardig! De provincie stimuleert, faciliteert en steunt de regionale ketens in de omschakeling naar plantaardige eiwitgewassen voor menselijke consumptie, zoals kidneybonen en lupine. Deze dragen bij aan een mooi en afwisselend landschap vol biodiversiteit en de bodem knapt er zichtbaar van op.
- Weg met de monocultuur. De provincie stimuleert actief het gebruik van strokenteelt, waardoor de bodem zich kan herstellen.
- Noord-Holland stimuleert de teelt en afname van natuurlijke bouw- en isolatiematerialen, zoals azolla, lisdodde, vlas, vezelhennep en zeewier. In de omgeving van Schiphol zet Noord-Holland in op opschaling van de teelt van o.a. olifantsgras.
- Groene ondernemers worden beloond. Noord-Holland ondersteunt en koestert koplopers van eerlijke, plantaardige, biologische en regionale landbouw en geeft ze een podium. Ze brengt hun knelpunten in kaart en helpt hen verder te komen.
- De provincie stelt transitiecoaches aan voor natuurvriendelijke landbouw en plantaardige eiwitteelten. De transitiecoaches verbinden bedrijven, kennisinstellingen en boeren actief aan elkaar, wijzen start-ups op subsidies en ondersteunen hen daarbij, en helpen boeren met het ontwikkelen van nieuwe, gezonde verdienmodellen.
- Initiatieven voor regionale voedselproductie en de verbinding tussen boer en inwoner worden volop gestimuleerd. De provincie maakt ruim baan voor voedselbossen en plantaardige gemeenschapslandbouw (CSA), waarbij inwoners samen het eigenaarschap vormgeven en samenwerken met de boer. Noord-Holland stimuleert gebiedscoöperaties die samen bijvoorbeeld een duurzame eiwitketen

bouwen (van grondstof tot product). Voedselpark Amsterdam in de Lutkemeerpolder blijft behouden.
- Noord-Holland zet zich in om voedselverspilling te stoppen.
- Lokale productie van compost wordt gestimuleerd. Plantaardige reststromen worden benut om de bodem te voeden. De provincie zet in op samenwerking met gemeenten en afvalverwerkers voor kwalitatief betere compost voor boeren en tuinders vanuit het GFT-afval.
- De provincie investeert in de verbinding tussen het (agrarisch) onderwijs en de beroepspraktijk in de transitie naar een regionale, plantaardige en biologische landbouw.
- De provincie zet zich via overlegstructuren zoals het Interprovinciaal Overleg (IPO) en via de lobby in de Europese Unie volop in voor diervriendelijke, natuurvriendelijke, biologische, plantaardige en regionale landbouw.

Een weg uit de stikstofcrisis

Om de uitstoot van stikstof te verminderen en de natuur te herstellen, moet het Rijk de leiding nemen bij het nemen van maatregelen en niet de problemen afschuiven op provincies. Investeren in technologische lapmiddelen of het verplaatsen van intensieve veehouderijen zijn schijnoplossingen waarmee boeren nog langer aan het lijntje worden gehouden. De oplossing is om samen in te zetten op de omschakeling van de intensieve veehouderij naar meer regionale en biologische akkerbouw. In plaats van stallen vol met duizenden dieren, gaat de Partij voor de Dieren voor akkers vol met verschillende insecten, bloemen en een rijk bodemleven. In Noord-Holland brengen ook andere grote stikstofbelasters zoals Tata Steel, Schiphol en Olam Cocoa hun stikstofuitstoot aanzienlijk omlaag.

- Minder dieren, meer groene boeren. De provincie maakt een duidelijk stappenplan om te zorgen voor een snelle omschakeling naar een ecologische landbouw.
- Noord-Holland werkt actief mee aan het terugbrengen van de ammoniakuitstoot, door een forse krimp van het aantal dieren in de veehouderij: minimaal 75% minder dieren. Waar nodig worden vergunningen ingetrokken of aangescherpt.
- Biologische boeren worden waar mogelijk ontzien.
- De provincie stimuleert en helpt veehouders om te stoppen of de bedrijfsvoering grondig aan te passen, bijvoorbeeld door over te schakelen naar biologische en plantaardige landbouw. Landbouwsubsidies worden hiervoor ingezet, in plaats van voor gangbare, vervuilende bedrijven.
- Zogenaamde technologische lapmiddelen, zoals luchtwassers en ‘emissiearme’ stallen, worden niet gesubsidieerd en vergund.
- Rondom natuurgebieden wordt intensieve landbouw als eerste versneld afgebouwd en wordt ingezet op bufferzones en extensieve landbouw.
- Geld wordt groen besteed. Europese landbouwsubsidies worden door de provincie ingezet voor ondersteuning van initiatieven op het gebied van regionale, plantaardige en natuurvriendelijke landbouw.
- Uitbreidingen van veehouderijen worden niet toegestaan. Lopende vergunningstrajecten worden gestopt.
- Noord-Holland werkt niet mee aan verplaatsing van veehouderijbedrijven, tenzij het op de nieuwe locatie natuurinclusieve akkerbouw betreft (en niet langer veehouderij).
- De dier- of fosfaatrechten van stoppende veehouders die bijvoorbeeld pensioneren of geen opvolger hebben worden door de overheid opgekocht.

Gezondheid van dier, mens en planeet voorop

De eerste cruciale keuze voor een houdbaar voedselsysteem: bevrijd de dieren uit de voedselketen en neem afscheid van de vee-industrie. Daarmee komt een einde aan veel dierenleed en komt er ruimte voor een efficiëntere en plantaardigere voedselproductie. Naast het feit dat de veehouderij ten koste gaat van dierenwelzijn en leefomgeving, is deze namelijk een grote voedselverspiller, die meer grond nodig heeft dan akkerbouw. Op geen enkel ander terrein valt zó veel winst te behalen voor dieren, natuur, klimaat, milieu,

boeren en onze gezondheid, als in de keuzes over voedsel.

- Een einde aan megastallen! Noord-Holland neemt in haar Omgevingsverordening een verbod op ten aanzien van nieuwvestiging en uitbreiding van megastallen, intensieve veehouderijen, stallen met meerdere lagen en mestfabrieken.
- De provincie verbiedt nieuwvestiging en uitbreiding van viskwekerijen. De alternatieven liggen voor het oprapen: plantaardig voedsel uit de zee maakt ons gezonder, voorkomt veel dierenleed en geeft de onderwaternatuur de kans zich te herstellen.
- De insectenkweekindustrie is een nieuwe bio-industrie. De provincie faciliteert de kweek van insecten niet.
- De provincie neemt in haar regelgeving op dat er geen toestemming voor nieuwe konijnen- en eendenhouderijen of uitbreiding van bestaande bedrijven wordt gegeven. De eenden- en konijnenhouderij zorgt voor ernstig dierenleed, omdat de dieren op geen enkele manier hun natuurlijk gedrag kunnen vertonen.
- De provincie nodigt proactief de koplopers in duurzame landbouw (zoals Caring Farmers, Federatie van Agro-ecologische boeren en Biocyclische veganlandbouw) uit om mee te denken over beleid.
- Noord-Holland maakt scherpe keuzes over energievretende glastuinbouw: de provincie zet zich in voor de afbouw van verwarmde kassen, te beginnen bij de sierteelt. Om aardgas en energie te besparen, zet de provincie zich in voor duurzame alternatieven, zoals het gebruik van onverwarmde kassen voor voedselproductie en de promotie van de consumptie van seizoensgroenten.
- Noord-Holland bevordert de bescherming van dieren in de landbouw tegen extreem weer, zoals hittestress.
- In het provinciale grond- en pachtbeleid worden regels voor verduurzaming en versterking van biodiversiteit opgenomen. Bij het sluiten en verlengen van pachtovereenkomsten neemt de provincie standaard een verbod op het gebruik van landbouwgif en kunstmest op in de voorwaarden.
- De provincie zet in op preventie van volgende grote uitbraken van dierziekten, waaronder ziekten die van dier op mens kunnen overspringen. In Noord-Holland, een waterrijke provincie, wordt in het bijzonder bijgehouden hoe de vogelgriep zich ontwikkelt onder wilde vogels.
- De provincie stimuleert voorlichting over misstanden in de vee-industrie gevestigd in de provincie, over de rol van de veehouderij in de klimaat- en biodiversiteitscrisis en de voordelen van plantaardig voedsel.

Hoofdstuk 2
Dierenrechten

Een gezonde provinciale democratie hoort rekening te houden met de belangen van álle inwoners – mensen én dieren. Logisch, want provinciaal beleid heeft niet alleen invloed op mensen, maar ook op de levens van miljoenen dieren, bijvoorbeeld door de beslissingen die over natuur, wegen en landbouw worden gemaakt. Dieren zijn medebewoners van de provincie.

Met hun levens moet met zorg worden omgegaan. Ze zijn individuen en hebben bewustzijn, gevoel en familieverbanden. In een duurzame samenleving vormen dieren bovendien een essentieel onderdeel van een gezond ecosysteem. Daarmee is een echt duurzame samenleving ook een dierzame samenleving.

Helaas gaat het in Nederland met veel diersoorten niet goed. De leefruimte van dieren wordt steeds verder ingeperkt. Wanneer mensen in de buurt van dieren komen, krijgen dieren de schuld als er overlast is en wordt geweld tegen hen gebruikt. Veel dieren worden door de mens gefokt, verhandeld, gebruikt, verdreven, bejaagd en gedood. Een herziening van onze relatie met dieren is ook in het belang van mensen zelf. De mens gaat verkeerd om met dieren en natuur en dat is een belangrijke oorzaak van veel van de grote problemen van onze tijd: klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, infectieziekten zoals COVID-19 en vogelgriep, watervervuiling, watertekorten en uitputting van de bodem. Een veiligere wereld voor dieren is dus uiteindelijk ook een veiligere wereld voor mensen.

De Partij voor de Dieren wil dat alle dieren naar hun aard kunnen leven en daar ook de ruimte voor hebben. Een provincie waarin waarden als compassie en rechtvaardigheid leidend zijn en ook voor dieren gelden, is een mooiere provincie.

Dieren krijgen een stem

Er wonen in Noord-Holland meer dieren dan mensen. De belangen van dieren worden in de provincie momenteel met grote vanzelfsprekendheid genegeerd. De Partij voor de Dieren wil af van dit automatisme. In de provinciale politiek geven we dieren een stem en werken we aan een samenleving waarin het gebruik van dieren aan banden wordt gelegd.

- De provincie sponsort of subsidieert geen activiteiten of evenementen waarbij dieren worden gebruikt voor vermaak, traditie en vrijetijdsbesteding.
- Er komt een grotere en actievere rol voor de gedeputeerde Dierenwelzijn. Deze gedeputeerde geeft uitvoering aan beleid gericht op het verbeteren van het welzijn van dieren in de provincie en rapporteert daar jaarlijks over.
- Bij besluitvorming wordt duidelijk gecommuniceerd op welke manier rekening is gehouden met de belangen van dieren.
- Noord-Holland vraagt bij beleid dat aan belangen van dieren raakt, altijd proactief advies van dierenrechten- of dierenwelzijnsorganisaties.
- De provincie zet zich in voor meer aandacht voor dierenwelzijn in overlegstructuren zoals het Interprovinciaal Overleg en verschillende Europese netwerken.
- De provincie zet zich er via de veiligheidsregio's voor in dat het redden van (wilde) dieren een vaste plaats krijgt in draaiboeken van hulpdiensten en rampenplannen.

Respect en ruimte voor in het wild levende dieren

De Partij voor de Dieren wil dat dieren de ruimte, rust en bescherming krijgen om te leven naar hun aard. Dieren in nood worden geholpen en de provincie zorgt voor een goede leefomgeving. Daarbij moet de intrinsieke waarde van het dier het uitgangspunt zijn.

- Noord-Holland stimuleert voorlichting over de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren, over de noodzaak om ze voldoende ruimte te geven en over het respecteren van hun natuurlijke gedrag en leefomgeving.
- De wolf is welkom in Noord-Holland. Wolven zijn een verrijking van de natuur in Nederland en dragen bij aan een grotere biodiversiteit. Schapenhouders en boeren krijgen voorlichting en steun bij maatregelen om hun dieren te beschermen.
- De provincie zorgt voor een passend en structureel budget voor het vervoer en de opvang van in het wild levende dieren die ziek of gewond zijn en voor de uitvoering van het eigen dierenwelzijnsbeleid. Noord-Holland faciliteert een provincie-dekkend netwerk van opvangcentra en dierenambulances en stimuleert het Rijk en gemeenten om ook hun bijdrage te leveren.
- Noord-Holland investeert in omgevingsdiensten die voldoende uitgerust zijn om de wettelijke bescherming van dieren en hun leefomgeving te kunnen controleren en handhaven. Zo ziet de provincie er streng op toe dat stroperij wordt aangepakt en dat dieren niet worden verstoord tijdens

kwetsbare periodes zoals de draag-, rui-, broed- en zoogtijd.
- Noord-Holland zorgt ervoor dat inwoners eenvoudig melding kunnen doen van illegale praktijken zoals stroperij en verstoring van wilde dieren.
- De provincie zorgt voor het beschermen, verbinden en uitbreiden van leefgebieden van in het wild levende dieren. Zo zet Noord-Holland in op betere bescherming van kerngebieden en kansgebieden voor onder andere boerenlandvogels, door een verbod op stedelijke ontwikkeling in deze gebieden op te nemen als onderdeel van de regels voor ruimtelijke ordening.
- Om ongelukken met in het wild levende dieren tegen te gaan neemt de provincie maatregelen, zoals het verlagen van de maximumsnelheid, het plaatsen van wildhekken en rasters, het inzetten van slimme technologie. Rond vliegvelden zoals Schiphol wordt de teelt van gewassen die vogels aantrekken verboden. Daar worden zonnepanelen aangelegd om ongelukken met vogels zo veel mogelijk te voorkomen.
- De provincie beschermt dieren tegen het verkeer en streeft naar zo min mogelijk slachtoffers. Noord-Holland stimuleert onafhankelijke monitoring die in kaart brengt waar en hoeveel dieren worden aangereden. Aan de hand van deze (openbare) gegevens evalueert de provincie jaarlijks het gevoerde beleid.

Stop de jacht!

Jaarlijks worden in Noord-Holland veel dieren doodgeschoten of vergast en raken veel dieren ernstig gewond. Aan dit zinloze geweld worden enorme bedragen uitgegeven. Conflicten zouden niet met kogels opgelost moeten worden. Bovendien is de jacht een gevaar voor de volksgezondheid: de jacht op dieren verhoogt de kans op het verspreiden van gevaarlijke dierziekten, zoals vogelgriep.

Daarom is het belangrijk dat de provincie er alles aan doet om de jacht aan banden te leggen en inzet op voorlichting over een vreedzame en verantwoorde omgang met in het wild levende dieren.

- Stop de jacht! De provincie gebruikt haar beleidsinstrumenten om de jacht direct of indirect te stoppen. Zo staat de provincie geen hobbyjacht meer toe op haar eigen grond en worden er geen provinciale vrijstellingen gegeven voor jacht op dieren, te beginnen met de soorten die op de Rode Lijst staan en/of op een andere manier in hun voortbestaan worden bedreigd. Daarnaast wordt de jacht provinciebreed per direct stilgelegd als er sprake is van extreem weer zoals hittegolven en vorst. Ook wordt in stiltegebieden het gebruik van knalapparaten voor de jacht, waaronder geweren en knalpotten, verboden.
- Noord-Holland stelt de intrinsieke waarde van het dier centraal bij het opstellen van het fauna-beheerplan en bij de behandeling van aanvragen voor ontheffingen en vrijstellingen voor het doden van dieren. Dieren worden niet vergast en de provincie verleent gemotiveerd geen ontheffing, vrijstelling of opdracht voor het doden van dieren die schade zouden veroorzaken. In plaats daarvan stimuleert Noord-Holland diervriendelijke maatregelen en oplossingen.
- De provincie investeert actief in (innovatieve) niet-dodelijke oplossingen voor zogenaamde mens-dierconflicten, zoals schade aan gewassen en verkeersveiligheid. Zo stimuleert Noord-Holland landschapsmaatregelen om gewasschade te helpen voorkomen.
- Boeren krijgen alleen een schadevergoeding als ze kunnen aantonen dat ze alle mogelijke diervriendelijke methoden om te voorkomen dat dieren van hun gewassen eten, hebben toegepast en deze onvoldoende hebben geholpen. Landbouw-schade wordt transparant, nauwkeurig en objectief inzichtelijk gemaakt en vastgesteld, waarbij gebruik kan worden gemaakt van slimme technologie.
- De provincie baseert haar faunabeleid op informatie van onafhankelijke instellingen die rekening houden met de belangen van dieren, niet op de tellingen van jagers.
- Noord-Holland onderbouwt haar faunabeleid met controleerbare en actuele gegevens, zorgt dat de jaarcijfers van de Faunabeheereenheid tijdig gepubliceerd worden en dat de vergaderingen en notulen van de Faunabeheereenheid

openbaar en toegankelijk zijn.

- Tot de jacht is afgeschaft, zet Noord-Holland in op maximale transparantie, controle en handhaving. Er komen meer provinciale opsporingsambtenaren en de omgevingsdiensten worden voldoende uitgerust om de bepalingen over jacht en de bescherming van natuurgebieden en diersoorten te controleren en te handhaven. De provincie zorgt dat de voorwaarden uit verleende ontheffingen strikt gecontroleerd en nageleefd worden.
- Zolang er nog wordt gejaagd, komt er camera-toezicht bij de jacht. Het op video vastleggen hoe alle dieren gedood worden, wordt een voorwaarde in de ontheffing. De beelden worden zoveel mogelijk openbaar.
- Om eventuele ongewenste invloeden van invasieve exoten op de biodiversiteit tegen te gaan, zet Noord-Holland zich in om ecosystemen te versterken. Met invasieve diersoorten wordt dier-vriendelijk omgegaan. Dat kan bijvoorbeeld opvang zijn of TNRC (castratie, sterilisatie, terugplaatsing en nazorg). Daarnaast zoekt Noord-Holland proactief de samenwerking met gemeenten om zich te verzetten tegen markten met exotische dieren.
- De provincie ondersteunt organisaties die op een diervriendelijkere wijze (TNRC) werken aan het voorkomen dat verwilderde kattenpopulaties zich uitbreiden.
- Stop de hengeljacht! De hengeljacht (ook wel bekend als ‘sportvissen’) is een tijdverdrijf dat ernstig dierenleed veroorzaakt. Bovendien wordt het milieu zo vervuild met giftig vislood. De provincie stopt met het verlenen van visrechten voor de beroepsvisserij en hengeljacht en werkt niet mee aan de realisatie van vissteigers. Noord-Holland moedigt ook waterschappen, gemeenten, recreatieschappen en natuurorganisaties aan om te stoppen met het uitgeven van visrechten.

Hoofdstuk 3
Natuur en klimaat

De Aarde is met al haar natuurlijke rijkdommen van levensbelang voor elke vorm van leven. Ze biedt een onderkomen aan een enorme verscheidenheid aan ecosystemen en aan planten- en diersoorten. Deze biodiversiteit vormt de basis van onze voedselproductie en is essentieel voor een gezonde leefomgeving. Zo bespaart groen in steden en dorpen energie en vermindert het de kans op wateroverlast en hittestress. Natuur is geen luxe, maar het fundament van het bestaan van mensen en dieren. Het is onze plicht om te zorgen voor een leefbare Aarde, nu en in de toekomst. De provincie heeft hier een belangrijke rol in.

Er is sprake van een levensbedreigende klimaat- en biodiversiteitscrisis, die steeds zichtbaarder wordt. Het verlies aan biodiversiteit veroorzaakt meer klimaatverandering, en andersom. Deze neerwaartse spiraal moet doorbroken worden. En het kan! Om deze crises op te lossen, moeten ze wel in samenhang worden aangepakt. Nederland heeft als meest veedichte land van de wereld veel invloed op het klimaat en de biodiversiteit. Natuurgebieden zijn uitgekleed en vervolgens door het Rijk afgeschoven op de provincies. Van de oorspronkelijke biodiversiteit is maar 15% over. Overbemesting, stikstof en verdroging brengen de overgebleven natuur ernstige schade toe. Ook de klimaatcrisis heeft een vernietigende impact op natuur en leefgemeenschappen. Rijke landen, grote bedrijven en vervuilende industrie dragen onevenredig veel bij aan klimaat- en natuurschade, terwijl de rekening elders en bij volgende generaties wordt neergelegd. Een eerlijk klimaatbeleid is nodig om deze crisis te beteugelen: de grootste vervuilers en de breedste schouders dragen de zwaarste lasten.

De keuze voor een groene, gezonde leefomgeving in Noord-Holland is een politieke keuze. Dit vraagt om een allesomvattende aanpak, waarbij biodiversiteitsmaatregelen gecombineerd worden met klimaatplannen. De belangrijkste maatregel om de crises te keren is het terugbrengen van de provinciale ecologische voetafdruk binnen de draagkracht van de Aarde. Door een gezonde voedselproductie, het verbinden en versterken van natuur- en leefgebieden, het verminderen van energiegebruik, uitstoot van schadelijke stoffen en gebruik van grondstoffen en door een natuurinclusieve transitie naar duurzame energie. Alleen dán krijgt de natuur de kans om te herstellen en blijft de Aarde leefbaar.

Natuur verbinden en versterken

De natuur die nog over is in Noord-Holland moet natuur blijven! De natuur wordt versterkt en waar mogelijk vergroot. Door versnipperde natuurgebieden met elkaar te verbinden, zijn er meer migratiemogelijkheden en krijgen planten- en diersoorten betere kansen om te overleven.

Zo ontstaat er ruimte voor natuurontwikkeling, wordt de natuur robuust en kunnen kwetsbare ecosystemen zich herstellen. Ook buiten de beschermde natuurgebieden is natuurherstel noodzakelijk: op akkers, in weides, bermen, slootkanten, stedelijk groen en tuinen valt winst te behalen. Recreatie mag niet ten koste gaan van natuur en landschappelijke waarden. Daarom wordt het vermarkten van de natuur gestopt.

- De provincie stelt een heldere en ambitieuze visie op natuur en klimaat vast, met een goede beschrijving van de huidige staat van de natuur, de gewenste milieukwaliteit en een concreet, integraal plan om meer natuur te realiseren en klimaatverandering tegen te gaan.
- Om de bescherming van de intrinsieke waarde van natuur beter te verankeren, gaat de provincie samen met burgers, juristen en andere deskundigen de mogelijkheden onderzoeken om de natuur rechten te verlenen in de vorm van rechtspersoonlijkheid. Noord-Holland pleit actief voor rechten voor de Waddenzee.
- Ecologie boven economie in UNESCO werelderfgoed de Waddenzee. Noord-Holland zet zich ervoor in dat geld uit het Waddenfonds en een eventuele opvolger daarvan volledig ten goede komt aan de bescherming en versterking van natuur en de daarin levende dieren;
- De natuur op en rondom Markerwadden wordt verder uitgebreid en versterkt.
- De natuur krijgt voorrang in de Noord-Hollandse veenweidegebieden.
- Noord-Holland maakt zich sterk voor betere bescherming van het IJsselmeer en de randmeren, en verzet zich tegen visserij in het gebied.
- De oorspronkelijke Ecologische Hoofdstructuur (EHS), een netwerk van aaneengesloten natuurgebieden, wordt uiterlijk in 2027 alsnog volledig gerealiseerd.
- Buiten de beschermde natuurgebieden wordt de Basiskwaliteit Natuur ingesteld: een norm waar de leefomgeving aan moet voldoen om deze leefbaar te houden voor natuur, mens en dier.

- De provincie vermindert daar waar het kan het aantal provinciale wegen door natuurgebieden en legt daar geen nieuwe wegen aan om versnippering te voorkomen en de biodiversiteit te versterken.
- Waar mogelijk wordt de snelheid van het verkeer nabij Natura 2000-gebieden verlaagd. Zo gaat de maximumsnelheid op de N246 tussen Westzaan en Wormerveer van 100 naar 80 km/u. De maximumsnelheid op de N502, langs het kwetsbare duingebied tussen Petten en Den Helder, wordt buiten de bebouwde kom overal 60 km/u.
- Het gebruik van prikkeldraad in de natuur wordt verboden en migratiebeperkende hekken worden zoveel mogelijk verwijderd en vermeden.
- Daadwerkelijke bescherming van dieren, natuur en milieu is het uitgangspunt bij beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het verlenen van vergunningen.
- Bijzondere Provinciale Natuurgebieden, Nationale Parken (Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland), waterwingebieden en waardevolle cultuurlandschappen met een ecologische waarde worden beschermd en het toezicht in natuurgebieden wordt versterkt.
- Flora, fauna en de staat van de natuur zijn goed gemonitord en de gegevens zijn openbaar toegankelijk.
- Noord-Holland zorgt voor voldoende recreatiemogelijkheden, buiten beschermde natuurgebieden. Natuurgebieden worden tussen zonsondergang en zonsopgang gesloten voor recreatie. Dit geldt ook voor natuurgebieden met een recreatiestatus, zoals Het Twiske.
- Er komt geen hotel in het Beusebos.
- In en rondom Natura 2000-gebieden vindt geen mijnbouwactiviteit (zoals gaswinning of zoutwinning), drainage of wateronttrekking plaats en wordt geen gif, kunst- of drijfmest gebruikt.
- Boven of in natuurgebieden wordt geen ruimte gegeven aan vliegtuigen of lawaairecreatie, zoals drones en helikopters. Alle natuurgebieden worden stiltegebieden.
- Er worden geen vergunningen verleend voor festivals in natuurgebieden.
- Lichtvervuiling in de natuur, bijvoorbeeld door industrie, recreatie, stallen en kassen, wordt aangepakt.
- De provincie stimuleert dierenwelzijns-, natuur- en milieueducatie.

Biodiversiteit vergroten, bomen beschermen

De biodiversiteit staat zwaar onder druk, vooral door toedoen van de bio-industrie en de intensieve landbouw. Systeemherstel, waarbij de onderliggende oorzaken van de achteruitgang worden weggenomen, is noodzakelijk. Bomen en bossen zijn daarbij van onschatbare waarde: ze filteren de lucht die door de industrie, de veehouderij en het verkeer wordt vervuild, ze brengen de temperatuur omlaag en bieden een thuis aan talloze diersoorten. De natuur wordt versterkt en daarmee ook de natuurlijke opslag van CO_2.
De aanplant van bomen in steden en dorpen zorgt bovendien voor een aangenamer klimaat in tijden van hitte.

- Inheemse bomen en bossen worden divers en grootschalig aangeplant en krijgen een beschermde status.
- Kappen met kappen! Bomen mogen niet langer zonder zwaarwegende redenen sneuvelen. Bomen die naar aanleiding van eerdere kap worden herplant, worden niet meegeteld als aanplant van nieuwe bomen.
- Landschapselementen, zoals houtwallen en sloten, blijven behouden en worden waar mogelijk versterkt en uitgebreid. Dit netwerk van groenblauwe dooradering verbindt leefgebieden en vergroot de biodiversiteit. Er komt verscherpte handhaving op het behoud van bestaande landschapselementen.
- De Amsterdamse Scheggen worden beschermd tegen de druk van verstedelijking.
- Elke provinciale ontwikkeling draagt per saldo bij aan de verbetering van biodiversiteit of doet daar op zijn minst niets aan af.
- Wegbermen van provinciale wegen zijn ecologisch beheerd en ingericht, met speciale aandacht voor wilde bijen en andere insecten.

- Ter bescherming van de wilde bij komt er een registratie- en vergunningplicht voor bijenkasten.
- De provincie zet zich in om de openbare ruimte en gebouwen natuurinclusief in te richten, bijvoorbeeld door het plaatsen van vleermuiskasten.
- Een gezond ecosysteem is de belangrijkste oplossing voor overlast van bepaalde soorten. Tot die tijd zorgt de provincie voor een dier- en natuurvriendelijke aanpak, bijvoorbeeld door de omgeving aantrekkelijk te maken voor natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups.

Noord-Holland klimaatrechtvaardig

Iedereen heeft recht op een leven op een gezonde Aarde. Er liggen geweldige kansen om aangenamer te wonen, ons vervoer te verbeteren, schone energie op te wekken en gezonder voedsel te produceren, binnen de draagkracht van de Aarde. Het verkleinen van de gehele provinciale voetafdruk is van groot belang om klimaatverandering tegen te gaan.
We kunnen gevaarlijke opwarming van de Aarde beperken door te bouwen aan een gezonde, toekomstbestendige samenleving, waarin vervuiling wordt belast en vergroening wordt beloond. Daarvoor is wel nodig dat de provincie zich richt op maatregelen om de bron van het probleem aan te pakken, in plaats van schijnoplossingen in te zetten en aan symptoombestrijding te doen. Daarnaast moet ingezet worden op een rechtvaardige aanpak van klimaatverandering. Klimaatvriendelijk leven wordt voor iedereen betaalbaar.

- Noord-Holland levert een maximale inspanning om de opwarming van de Aarde te beperken tot een bovengrens van 1,5 graad Celsius, conform het klimaatakkoord van Parijs. Uiterlijk in 2030 is Noord-Holland klimaatneutraal, daarna wordt zij klimaatpositief. Er komt een ambitieus klimaatplan inclusief begroting met concrete, afrekenbare tussendoelen over de emissie van broeikasgassen.
- Aanpak van broeikasgasemissies uit de landbouw is onderdeel van dit klimaatplan. De provincie neemt haar klimaatdoelstelling op in het omgevingsbeleid en geeft hieraan uitvoering in de Omgevingsverordening.
- Noord-Holland monitort jaarlijks de voortgang van klimaat- en biodiversiteitsdoelen, maakt een Klimaatbegroting en stimuleert burgerinitiatieven om klimaatoplossingen te versnellen.
- Natuurlijke, groene klimaatbuffers worden aangewezen ten behoeve van wateropvang, biodiversiteit, vasthouden van koolstof, tegengaan van hittestress en voorkomen van overstromingen.
- Er komt een klimaatfonds om duurzaamheidsmaatregelen te stimuleren. Daarmee wordt onder andere ruim baan gegeven aan initiatieven die zorgen voor een milieu- en diervriendelijke verduurzaming van woningen (energieneutraal of -positief en gasloos). De provincie zorgt ervoor dat duurzaamheidssubsidies rechtvaardig worden verdeeld om klimaatarmoede tegen te gaan.
- Noord-Holland wordt fossielvrij en verzet zich tegen eventuele winning of proefboringen van fossiele brandstoffen, zoals schaliegas. Proefboringen in de Waddenzee worden uitgesloten. Noord-Holland verbreekt de financiële banden met fossiele bedrijven en spoort andere organisaties aan hetzelfde te doen.
- De provincie stopt met het faciliteren van het verbranden van houtige biomassa en het vergisten van dierlijke mest voor de opwekking van warmte en elektriciteit. Subsidies op dat soort biomassa worden per direct afgeschaft.
- Noord-Holland stelt duurzaamheidscriteria voor de verlening van subsidies en organisaties die investeringsbudget van de provincie ontvangen.
- De provincie investeert in maatregelen om de eiwittransitie te bevorderen.
- De provincie bevordert de aanleg van zoveel mogelijk groene walstroompunten voor de binnenvaart om zo de uitstoot van uitlaatgassen te verminderen.
- Alle overheidsgebouwen van de provincie worden verduurzaamd tot minimaal energielabel A.

Natuurinclusieve energietransitie

Een natuurinclusieve energietransitie kan alleen gerealiseerd worden als er fors energie wordt bespaard. Want energie die niet wordt gebruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. De provincie stelt ambitieuze doelen, minimaal in lijn met die van de EU, namelijk 50% energiebesparing in 2030. Zo wordt de opgave voor de transitie naar 100% duurzame energiebronnen kleiner. De energie die we dan nog nodig hebben, wordt zoveel mogelijk lokaal en kleinschalig opgewekt en opgeslagen, waarbij versterken van de biodiversiteit het uitgangspunt is. Inwoners profiteren bovendien van de opbrengsten van de energietransitie. In 2030 wordt alle energie duurzaam opgewekt, tot die tijd worden ambitieuze tussendoelen nagestreefd.

- Er komt een integraal energietransitieplan voor de besparing van energie, de verduurzaming van de energieproductie en de ecologische inpassing daarvan.
- Noord-Holland zet zich in voor een rechtvaardige energietransitie, om energiearmoede tegen te gaan. Ze helpt inwoners samen met lokale overheden om energie te besparen, bijvoorbeeld door energiecoaches en FIX-brigades die (gratis) helpen, onder andere met isoleren.
- Onnodig energiegebruik wordt aan banden gelegd, bijvoorbeeld door dynamische wegverlichting en het tegengaan van verlichting van kantoren na werktijd.
- De provincie legt regels vast in de Omgevingsverordening om te waarborgen dat de energietransitie natuurinclusief plaatsvindt.
- De provincie bevordert pilots met innovatieve, schone energietechnieken die geen schade aanrichten aan de ecologie.
- Samen met gemeenten en waterschappen, realiseert de provincie publieke, duurzame energieopwekking en -infrastructuur, zodat de opbrengst kan worden geïnvesteerd in verdere verduurzaming.
- Wind- en zonne-energie worden mogelijk gemaakt op locaties waar mensen, dieren en natuur er geen of weinig hinder van ondervinden.
- Daken blijven niet langer onbenut. Zonnepanelen op daken wordt de norm. Noord-Holland subsidieert, stimuleert en faciliteert de aanleg van zonnepanelen op gebouwen.
- Er worden geen windmolens en zonnepanelen geplaatst in Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland.
- Er komen geen zonneparken in de natuur en in principe ook niet op landbouwgrond. Een zonneladder, die de volgorde bepaalt van aanleg, is onderdeel van het afwegingskader
- De beste diervriendelijke technieken, zoals een vogelradar en stilstandvoorziening, worden verplicht om slachtoffers door windturbines te voorkomen. Hetzelfde geldt voor waterkrachtcentrales, waarbij vispasseerbaarheid een harde voorwaarde is.
- Beleid voor duurzame warmteopwekking en -distributie maakt onderdeel uit van het energietransitieplan, evenals de ondersteuning van burgercoöperaties.
- De provincie vervult haar regierol in de Regionale Energiestrategieën actief, stimuleert en ondersteunt gemeenten, zorgt voor goede afstemming en versnelt de energietransitie. Zo zorgt Noord-Holland voor afstemming tussen Amsterdam en haar buurgemeenten bij de uitwerking van zoekgebieden voor windturbines aan de gemeentegrens. Er worden natuurinclusieve keuzes gemaakt over duurzame energieopwekking en ecologische en ruimtelijke inpassing.
- Noord-Holland onderzoekt en stimuleert de opslag van energie door middel van thuisbatterijen, kantoorbatterijen, buurtbatterijen en andere kleinschalige opslagsystemen.
- De provincie stimuleert de oprichting van energiecoöperaties in lokaal eigendom.
- Duurzame lage-temperatuurbronnen worden gebruikt om woningen en andere gebouwen te verwarmen. Restwarmte wordt lokaal ingezet.
- De provincie stimuleert onderzoek naar en ontwikkeling van groene waterstof afkomstig van wind- en zonne-energie voor opslag.
- Er wordt niet geïnvesteerd in warmtenetten vanuit de fossiele industrie, zoals raffinaderijen, en vanuit biomassa- en afvalverbrandingsinstallaties.

- De provincie verleent op geen enkele wijze medewerking aan de bouw van nieuwe kolen- of kerncentrales, (schalie)gaswinning, fracking, bedrijfsmatige houtstookinstallaties of projecten voor het verkrijgen van energie uit biomassa en dierlijke afvalstoffen.

Hoofdstuk 4
Gezonde leefomgeving en slimme keuzes voor wonen, bouwen en vervoer

De Partij voor de Dieren wil een samenleving waarin iedereen gezond kan eten, bewegen en leven in een omgeving met voldoende groen en schone lucht. Een groene omgeving is goed voor de gezondheid en contact met de natuur maakt gelukkiger. Schone lucht, schoon water en een gezonde bodem zijn cruciaal voor mens en dier. Daarom is het noodzakelijk dat het gebruik en de verdeling van grond in ons land kritisch worden bekeken en er een stevig milieubeleid wordt gevoerd.

In Nederland is de druk op het landschap groot. Bijna de helft van het Nederlandse grondoppervlak wordt gebruikt voor de veehouderij, terwijl de natuur wegkwijnt en er een schrijnend tekort is aan betaalbare woningen. Door omschakeling van intensieve veehouderij naar natuurinclusieve, biologische en plantaardige landbouw komt er grond vrij. Een groot deel daarvan wordt omgezet naar natuur, zodat de biodiversiteit kan herstellen, en een klein deel wordt bestemd voor woningbouw.

Een radicale, duurzame verschuiving is nodig in de manier waarop we de provincie inrichten, hoe er wordt gewoond, gewerkt en vervoerd. De openbare ruimte is te veel ingericht op het faciliteren van vervuilend gemotoriseerd verkeer. In de provincie krijgen voetgangers, fietsers en openbaar vervoer voorrang en wordt milieuvervuilend verkeer beperkt. Bij het bouwen van woningen gaat de provincie zorgvuldig om met de beschikbare ruimte. Nieuwe woningen worden altijd natuurinclusief, klimaatneutraal, energiepositief én circulair gebouwd.

Gezonde leefomgeving

Iedereen heeft recht op een gezonde leefomgeving. De Verenigde Naties hebben een schone, gezonde en duurzame leefomgeving niet voor niets erkend als een mensenrecht. Inwoners worden nu onvoldoende beschermd tegen gifstoffen, stankoverlast, fijnstof en geluidshinder. Noord-Holland gaat daarom vervuilende bedrijven strenger aanpakken. De bescherming van bodem, lucht en water gaat zwaarder wegen dan de economische belangen van vervuilende bedrijven. Gezondheid wordt daarom een belangrijke wegingsfactor in heel het provinciale beleid.

- De provincie gebruikt de mogelijkheden die de wet biedt om de gezondheid van al haar inwoners maximaal te beschermen.
- Normen voor geur, geluid, bodem-, lucht- en waterkwaliteit worden aangescherpt en daarvoor stelt de provincie omgevingswaarden vast. Voor luchtkwaliteit en omgevingsgeluid wordt voortaan de norm van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gehanteerd.
- De provincie geeft waar mogelijk alleen nog maar tijdelijke vergunningen af. Een nieuwe vergunning wordt alleen verleend als het bedrijf kan aantonen dat het werkelijk aan de vergunningsvoorwaarden voldoet.
- Vergunningen worden strenger getoetst, terwijl toezicht en handhaving worden verscherpt. Provincies stoppen met gedoogconstructies voor bedrijven die de omgeving vervuilen en belasten.
- De provincie zorgt voor meer capaciteit en expertise bij vergunningverlening, toezicht en handhaving. Controles zijn voortaan zoveel mogelijk onaangekondigd.
- Noord-Holland zorgt voor onafhankelijke controle door metingen en monitoring op het gebied van gezondheid, milieu en klimaat in de IJmond.
- Handhaving vindt plaats met een escalatieladder, waarbij sancties zwaar genoeg zijn om overtredingen van bedrijven zoals Tata Steel te stoppen.
- De vergunningen van de meest vervuilende onderdelen van Tata Steel worden per direct ingetrokken, in het belang van volksgezondheid, klimaat en natuur.
- De gezondheid van omwonenden en werknemers van Tata Steel staat centraal. De provincie zet zich in voor een transitiefonds voor Tata-werknemers, met als doel voor hen werk te vinden in een duurzame sector.
- Het huidige “Groenstaalplan” van Tata Steel is niet groen. Tata Steel moet afschalen en mag alleen voortbestaan als op korte termijn duidelijk wordt gemaakt hoe het bedrijf in 2030 schoon, klimaatneutraal en circulair wordt. Als dat niet gebeurt, zet de provincie zich ervoor in dat het terrein van Tata herbestemd wordt voor natuur en groene initiatieven.
- De ondergrond wordt beschermd tegen gaswinning, zoutwinning, afvalwaterinjectie, CO_2-opslag en opslag van kernafval.
- Noord-Holland zet maximaal in op het opruimen van (bodem)vervuiling en dit wordt volledig op de vervuilers verhaald.
- De van Rijkswege geplande overdracht van bodemtaken (bijvoorbeeld afgravingen) naar gemeenten begeleidt de provincie op zorgvuldige wijze.

- Noord-Holland gebruikt alle mogelijke instrumenten om het gebruik van vuurwerk aan banden te leggen. In de provinciale omgevingsverordening worden vuurwerkvrije zones vastgelegd in en rondom natuur- en grondwaterbeschermingsgebieden.
- De provincie geeft voorlichting over de negatieve effecten van houtstook op de gezondheid en het milieu. Stoppen met houtstook wordt gestimuleerd.
- De provincie verbiedt of ontmoedigt het bouwen en ontsteken van (grote) vreugdevuren, bijvoorbeeld door te handhaven op de Wet natuurbescherming.
- Rond dorpen en steden zorgt de provincie voor meer natuur en daarin worden groene, toegankelijke ruimtes ontwikkeld die mensen uitnodigen in beweging te komen en de gezondheid bevorderen.
- Om gezondheid van mens, dier en natuur te beschermen komen er spuitvrije zones waar geen gif gebruikt mag worden.
- De provincie stimuleert inclusieve sport-mogelijkheden die voor iedereen toegankelijk zijn.

Voldoende en schoon water

De kwaliteit van het water draagt in belangrijke mate bij aan een gezonde leefomgeving. Het grond- en oppervlaktewater wordt echter vervuild door landbouwgif, medicijnresten, chemische afvalstoffen, microplastics en mest en hormonen uit de vee-industrie. Hierdoor sterven planten en dieren en komt de drinkwatervoorziening in gevaar. Ook verdrogen steeds meer delen van Nederland door klimaat-verandering en een kunstmatig laag gehouden water-peil. Het is belangrijk dat de provincie zo snel mogelijk klimaatbestendig wordt. Het is belangrijk om betere wateropvang te realiseren en verdroging en hittestress tegen te gaan. Ook is het hard nodig om de water-kwaliteit te verbeteren. Een natuurvriendelijk waterbeleid zorgt ervoor dat bij de verdeling van water de natuur prioriteit heeft boven economische gebruiksfuncties, zoals landbouw. Door middel van een dynamisch waterpeil en een eerlijke verdeling van water maken we de waterhuishouding weer gezond. Dit is goed voor de soortenrijkdom en het kan de redding betekenen voor boerenlandvogels, die nu mede vanwege lange periodes van droogte sterven door voedselgebrek. Bovendien kunnen lage waterstanden de funderingen van woningen ernstig aantasten.

- De provincie wijst strategische watervoorraden aan om te zorgen voor voldoende en schoon drinkwater en deze krijgen maximale bescherming tegen vervuiling.
- De provincie stelt een waterbesparingsplan op waarin extra aandacht wordt besteed aan besparing bij grootverbruikers zoals landbouw, industrie en datacenters.
- Grondwaterstanden gaan waar nodig omhoog om natuurwaarden te beschermen en (veen)bodemdaling te stoppen. Een natuurlijkvriendelijk waterpeil wordt leidend voor de inrichting van Laag Holland en het Groene Hart.
- Burgers in het veenweidegebied hebben te maken met funderingsschade, die deels veroorzaakt is door de stelselmatig te lage waterpeilen. De overheid is aan zet om samen met gedupeerde inwoners ruimhartig te zoeken naar oplossingen.
- De provincie wijst geen gebieden aan voor woning-bouw waar problemen kunnen ontstaan bijvoorbeeld door bodemdaling of wateroverlast.
- Alle onttrekkingen van grondwater worden vergunningplichtig.
- Onttrekkingen van grondwater worden beter in kaart gebracht en gemonitord. De grondwaterheffing gaat omhoog.
- Het grond- en oppervlaktewater in Noord-Holland voldoet (uiterlijk) in 2027 aan de kwaliteitseisen van de Kaderrichtlijn Water. Noord-Holland neemt daarin de regie en gebruikt al haar instrumenten om te zorgen dat het doel op tijd wordt gehaald.
- Ecologie gaat voor economie: in ruimtelijk beleid wordt een dynamische waterstand leidend. Waterwinning voor economische activiteiten vindt alleen plaats binnen de ecologische grenzen van het gebied.

Slim wonen en groen bouwen

De provincie stimuleert de bouw van voldoende betaalbare woningen, met fors meer sociale huurwoningen en meer betaalbare middenhuur. Ook komen er plannen voor betaalbare koopwoningen. Voor woningbouw wordt als eerste de bestaande bebouwing beter benut. Vervolgens wordt er binnenstedelijk natuurinclusief gebouwd en tot slot kan bebouwing aan de rand van bestaande woonkernen plaatsvinden. Groen wordt zoveel mogelijk gespaard en verder uitgebreid. Aan de rand van woonkernen komt toegankelijke natuur waar mensen kunnen verblijven en recreëren.
Het verbinden van alle verschillende groene zones wordt onderdeel van het ruimtelijk beleid om de biodiversiteit in Noord-Holland te versterken.

- Alle nieuwe woningen worden circulair gebouwd en zijn natuurinclusief, klimaatneutraal en energiepositief. De omgeving wordt daarbij natuurinclusief ingericht.
- De provincie stimuleert de verduurzaming van bestaande woningen, waarbij milieuvriendelijk en natuurinclusief de norm is.
- De provincie stimuleert initiatieven zoals ecowijken, tiny houses, meergeneratiewoningen, aan zorg aangepaste woningen en de bouw van flexwoningen.
- De provincie neemt regie in een betere regionale spreiding van sociale huurwoningen. Er wordt meer gebruik gemaakt van aanwijzingen om achterblijvende gemeenten te dwingen zich in te zetten voor volkshuisvesting en nieuwe wetgeving voor uitvoering van de provinciale taakstelling in het realiseren van betaalbare nieuwbouw wordt ten volle benut.
- Er worden geen industrie- of bedrijventerreinen aangelegd of uitgebreid, zolang er nog leegstaande bedrijfshallen in de regio zijn. Bestaande industrieterreinen en bedrijfsruimten worden ecologischer, efficiënter en duurzamer benut.
- De verdozing van ons landschap wordt gestopt. Er komt een moratorium op de bouw van distributiecentra en grote kantoorpanden. De Lutkemeerpolder blijft gespaard.
- Er komt een rem op grootschalige datacenters vanwege de negatieve effecten op natuur, klimaat, milieu, water- en ruimtegebruik.

Schoon verkeer en sterk openbaar vervoer

De Partij voor de Dieren wil ruim baan voor fietsers en voetgangers. We zetten in op sneller, toegankelijk en comfortabeler openbaar vervoer, minder wegverkeer en minder vliegen. De provincie gebruikt haar invloed om te stimuleren dat de voetganger prioriteit krijgt, dan de fietser, dan het openbaar vervoer, en daarna pas gemotoriseerde voertuigen. Daarbij wordt altijd rekening gehouden met mensen met een functiebeperking. Door in te zetten op schoon verkeer en sterk openbaar vervoer sparen we het milieu en gaan we klimaatverandering tegen.

- De provincie investeert in veilige wandel-, fiets- en snelfietspaden.
- Het openbaar vervoer is veilig, betrouwbaar, betaalbaar en toegankelijk. Het is zowel in stedelijk als in landelijk gebied een volwaardig alternatief voor de eigen auto.
- Woon-werkverkeer met de auto wordt teruggedrongen, onder andere door het aanmoedigen van het gebruik van (elektrische) fietsen. Flex- en thuiswerken wordt gestimuleerd, ook bevordert de provincie lokale werkhubs.
- Al het openbaar vervoer en de voertuigen van de provincie zijn uiterlijk in 2030 emissievrij.
- Er worden meer bussen ingezet om het openbaar vervoersnetwerk uit te breiden tot een fijnmazig netwerk en alle bussen zijn 100% duurzaam aangedreven.
- De provincie heft maximaal wegenbelasting via opcenten. De opbrengsten worden gebruikt voor het stimuleren van duurzame vormen van vervoer.
- Noord-Holland zet zich in voor betaalbare, duurzame en snelle nationale en internationale treinverbindingen.
- Er komen geen nieuwe wegen voor gemotoriseerd verkeer en dus ook geen verbindingsweg A8-A9. Bestaande wegen worden niet verbreed. Het aantal

wegen door natuurgebieden wordt verminderd.

- De provincie zorgt voor snellere routes voor bus en regiotaxi's, stimuleert aparte busbanen, ook in de steden, en verzorgt voorrang voor bus en regiotaxi's bij files en knelpunten.
- Noord-Holland zorgt samen met gemeentes voor voldoende oplaadpunten met groene stroom voor elektrische voer- en vaartuigen.
- De provincie stimuleert innovatief gebruik van vervoer, zoals elektrische deelauto's en deelfietsen.
- Verkeersongevallen en dodelijke slachtoffers onder mensen en dieren op provinciale wegen worden teruggedrongen. Daarvoor worden instrumenten zoals snelheidsverlagingen, aangepaste weginrichtingen en innovatieve technieken ingezet. Op de Zeeweg tussen Haarlem en Bloemendaal wordt trajectcontrole ingevoerd om verkeers-slachtoffers onder bijvoorbeeld herten en reeën te voorkomen.
- De provincie zet in op krimp van de luchtvaart. Laagvliegroutes worden niet geaccepteerd. Regionale vliegvelden als Hilversum en Middenmeer worden gesloten. De vrijgekomen terreinen worden in de eerste plaats teruggegeven aan de natuur.
- De provincie gaat niet akkoord met het hanteren van versoepelde normen voor de verwerking van de door Schiphol vervuilde grond en draagt Schiphol op om alle vervuilde grond op te ruimen.
- De provincie is tegen verruiming van de geluidsnormen voor Schiphol.
- De provincie legt recreatieluchtvaart, inclusief pleziervluchten en parachutespringen, aan banden.
- Voor de binnenvaart komt er een einde aan het varend ontgassen en lozen van afval.

Hoofdstuk 5
Rechtvaardige economie, bloeiende samenleving

De Partij voor de Dieren streeft naar een rechtvaardige economie, die gericht is op bestaanszekerheid voor iedereen en die binnen de grenzen van de Aarde blijft. We staan voor een samenleving waarin iedereen vrij kan leven, zolang die vrijheid niet ten koste gaat van anderen. Een inclusieve samenleving is een maatschappij waarin iedereen gelijkwaardig is, gelijke kansen krijgt, niemand buitenspel staat en waar dus geen plek is voor discriminatie en racisme.
De overheid behoort transparant te zijn, de privacy te beschermen en inwoners te betrekken bij de besluitvorming.

In het huidige economische systeem zijn er veel verliezers en slechts een kleine groep winnaars. Uitbuiting van mensen, dieren en de Aarde zou niet mogen lonen. Als iedereen zou leven als de gemiddelde Nederlander, zouden we 3,6 aardbollen nodig hebben! De prijs wordt betaald door kwetsbare groepen en toekomstige generaties, hier en elders. Het krimpen van de productie en consumptie in het rijke westen is daarom noodzakelijk. Dat vraagt om een sociaal-economische systeemverandering.

Een economie die voor iedereen werkt

De Partij voor de Dieren zet zich in voor een brede welzijnseconomie, waarbij het uitgangspunt is: voorzien in welzijn voor mensen en dieren, binnen de ecologische grenzen van de Aarde. De provincie stuurt op dit moment nog vooral op economische groei. Daarom heeft de provincie nieuwe sturings- en monitoringsinstrumenten nodig. Daarmee worden de positieve en negatieve effecten van overheids-maatregelen en economische activiteiten op de samenleving en de Aarde duidelijk in kaart gebracht en bepalen we de juiste koers richting een duurzame en solidaire economie.

- In economische plannen van de provincie is groei van de economie geen doel meer.
- Voor het bepalen van beleid gebruikt Noord-Holland een eigen Monitor Brede Welvaart. De monitor geeft een beschrijving van de effecten (ook later en elders) op dier, natuur, klimaat, milieu en mens.
  De Monitor Brede Welvaart wordt zo uniform en meetbaar mogelijk gemaakt, onder meer door aan te sluiten op bestaande initiatieven van het Rijk en andere provincies.
- De provincie zet in op een circulaire economie. Hierbij zijn de ketens van productie en consumptie zo kort mogelijk en staat milieubescherming centraal. Bij verstrekken van vergunningen is dit een leidend principe.
- Noord-Holland ontwikkelt samen met haar gemeenten een kringloopstrategie waarin grondstoffen- en energieverbruik, uitstoot van broeikasgassen en hergebruik van afval worden opgenomen. Hierbij is er ook aandacht voor consuminderen.
- De provincie laat het idee los dat er steeds meer toeristen en recreanten naar Noord-Holland moeten komen. In plaats van massatoerisme, investeert de provincie in kleinschalige milieuvriendelijke vormen van toerisme, die passen binnen de ecologische grenzen van de leefomgeving en bijdragen aan de lokale gemeenschap.
- Alleen bedrijven die de beginselen van maatschappelijk verantwoord ondernemen en circulaire economie toepassen of willen gaan toepassen, komen in aanmerking voor subsidie. Dit wordt ook gecontroleerd.
- Noord-Holland stimuleert ondernemers om te rapporteren over de maatschappelijke impact van hun onderneming, bijvoorbeeld door een subsidie-regeling voor het opstellen van een groene jaarrekening die de resultaten van het bedrijf op het gebied van onder andere ecologie, klimaat, en sociale waarden laat zien.
- De provincie doet alleen zaken met banken, verzekeraars en pensioenfondsen die hoog scoren op de Eerlijke Geldwijzer.
- De provincie werkt niet samen met bedrijven die zich schuldig maken aan greenwashing, een marketing-truc om duurzaam te lijken terwijl dit niet zo is, en past dit in de eigen bedrijfsvoering ook niet toe.
- De provincie werkt niet samen met bedrijven die zich schuldig maken aan ecocide, de grootschalige vernietiging van natuur en ecosystemen.
- De provincie geeft het goede voorbeeld. De norm voor inkoopopdrachten en aanbestedingen wordt 100% klimaatneutraal, diervriendelijk, biologisch, fairtrade en zoveel mogelijk lokaal.
- In de provinciale catering wordt plantaardig de norm, mensen die dierlijke producten willen eten geven dat zelf door.

Transparante overheid en meer democratie

Een goed functionerende overheid is open, transparant en biedt gelijke kansen voor iedereen. Om mensen meer te betrekken bij het beleid en de besluiten van de provincie krijgen vormen van burgerparticipatie een prominentere plaats. Inwoners krijgen meer zeggenschap over hun directe leefomgeving. Alle openbare stukken, zoals besluiten en kennisgevingen van de provincie, zijn makkelijk toegankelijk. De provincie is zeer terughoudend met het opleggen van geheimhouding. Integer handelen is voor overheidsinstanties van groot belang en vormt een van de belangrijkste voorwaarden voor het vertrouwen van inwoners in het openbaar bestuur. De democratische controle op samenwerkingsverbanden met andere provincies of organisaties is nu onvoldoende en moet verbeterd worden. Onafhankelijke, pluriforme journalistiek en media zijn essentieel voor het goed functioneren van een democratische samenleving. De media worden daarom adequaat gesteund en beschermd.

- Vormen van burgerparticipatie, zoals het burgerinitiatief, het raadgevend referendum en het burgerberaad, zijn toegankelijk en worden gestimuleerd.
- De provincie maakt zoveel mogelijk gebruik van open data en open source.
- De provincie gebruikt geen algoritmes waarbij computers besluiten nemen over mensen zonder menselijke inmenging. Algoritmes worden alleen gebruikt daar waar de werking ervan transparant is. Bij lerende algoritmes wordt ook vermeld welke trainingsdata gebruikt zijn. Noord-Holland houdt een openbaar algoritmeregister bij
- Er komt een openbaar lobbyregister. Bestuursstukken en beleidsmaatregelen vermelden welke invloed lobbyisten op de voorstellen hebben gehad.
  Er komen openbare verslagen van de werkzaamheden van lobbyisten in dienst van de provincie.
- Klokkenluiders vormen een belangrijke bron voor het opsporen van misstanden in (overheids)organisaties en worden goed beschermd.
- De provincie hanteert een zorgvuldig integriteitsbeleid, vertaald in goed werkende gedragscodes voor bestuur en ambtenaren. Statenleden beslissen niet mee over onderwerpen waar zij een persoonlijk belang bij hebben en worden daar zo nodig actief op aangesproken.
- Alleen als er voldoende draagvlak voor is bij de bevolking en gemeenteraden, is het mogelijk gemeenten samen te voegen.
- De provincie is verantwoordelijk voor het aanwijzen wie de geborgde zetels in de waterschappen innemen. Zolang er nog geborgde zetels zijn wordt minstens de helft van de zetels in de categorie ‘ongebouwd’ ingevuld door vertegenwoordigers van koepelverenigingen voor biologische en/of natuurinclusieve landbouwers.
- Inwoners die niet uit de voeten kunnen met de digitale middelen van de overheid, kunnen bij een fysieke balie terecht. Communicatie per post blijft mogelijk en er wordt rekening gehouden met mensen met een visuele beperking.
- Bij provinciale deelname aan samenwerkingsverbanden wordt ervoor gezorgd dat de volksvertegenwoordigers effectief kunnen controleren en participeren.
- Oude én nieuwe media kunnen aanspraak maken op ruime stimuleringsfondsen voor de media.

Privacy ís veiligheid

Privacy is het vermogen om bepaalde aspecten van ons leven voor onszelf te houden. Als de privacy onder druk staat, kunnen mensen zich aangetast voelen in hun persoonlijke levenssfeer. Dat kan een negatief effect hebben op allerlei aspecten van het leven van mensen, waaronder de vrijheid van meningsuiting. De overheid weet steeds meer van haar inwoners, terwijl het werk van de overheidsorganisatie nauwelijks nog navolgbaar is voor de inwoners zelf. De provincie voorkomt dat gegevens van inwoners in verkeerde handen vallen.

- Inwoners kunnen op eenvoudige wijze bij de provincie opvragen welke gegevens over hen bekend zijn en deze waar mogelijk laten wijzigen of verwijderen (het recht om te vergeten).

- De provincie houdt het privacybeleid up-to-date door het steeds aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen en waarborgt dat de eigen Functionaris Gegevensbescherming diens taak op onafhankelijke wijze kan uitvoeren.
- De provincie zorgt dat al haar systemen en voorzieningen blijvend voldoen aan de hoogste eisen van cyberveiligheid.

Inclusie, gelijkwaardigheid en mededogen

Mededogen en respect ziet de Partij voor de Dieren als belangrijke maatstaven binnen onze samenleving. Daar waar sprake is van achterstelling van groepen, is het een taak van de overheid om vol in te zetten op volwaardige participatie en gelijke behandeling. Mensen van elke levens- of geloofsovertuiging, geaardheid, afkomst, sekse en genderoriëntatie moeten zich vrij en veilig kunnen voelen. Mensen met een functiebeperking moeten volwaardig mee kunnen doen in de maatschappij.

- Het ambtenarenapparaat wordt een evenwichtige afspiegeling van de samenstelling van de bevolking.
- Noord-Holland zet zich in om de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt te vergroten voor gemarginaliseerde groepen, zoals mensen met een beperking, mensen met een migratieachtergrond en non-binaire en trans personen.
- Noord-Holland voldoet aan het VN-verdrag Handicap; dat betekent toegankelijkheid voor mensen met een beperking bij alle voorzieningen, inclusief de recreatieve voorzieningen, openbaar vervoer en provinciale informatie. De openbare vergaderingen zijn ondertiteld.
- Bij beleid gericht op gemarginaliseerde groepen worden vertegenwoordigers van de groep actief betrokken.
- Als Regenboogprovincie zet de provincie zich in voor de sociale acceptatie, het zelfbeschikkingsrecht en veiligheid van mensen van verschillende seksen, met diverse seksuele- en genderoriëntaties (LHBTIQA+).
- De provincie vraagt inwoners niet naar gender of burgerlijke staat, tenzij dat juridisch noodzakelijk is.
- Noord-Holland stimuleert gemeenten om voor voldoende kleinschalige opvang van asielzoekers te zorgen en zet zich ervoor in dat deze mensen hun dieren mee kunnen nemen naar de opvang.
- De provincie zet zich ervoor in dat asielzoekers worden opgevangen op een wijze die hen in staat stelt zich te ontplooien door middel van taalcursussen, onderwijs, werk en goede zorg.
- Het koloniale en slavernijverleden van Noord-Holland wordt in kaart gebracht en wordt actief herdacht. De provincie heeft al excuses gemaakt, maar dient vervolgstappen te zetten, door onder andere te investeren in communicatie en onderwijs over het koloniale en slavernijverleden.
- De provincie tolereert geen uitingen van homo- en transfobie, racisme en fascisme.
- De provincie richt zich bij evenementen rond oorlogsherdenking en bevrijding niet alleen op het verleden, maar ook op vrijheidsvraagstukken in het heden en de toekomst.

Kunst, cultuur, reflectie

Een samenleving gedijt het beste als er volop ruimte is voor tegenmacht, kritische geluiden en reflectie. Media en kunst vervullen hierin een belangrijke rol. Cultuur zorgt voor een verrijking van het leven. In deze tijd van maatschappelijke transities spelen kunst en cultuur ook een cruciale rol bij de verbeelding en vormgeving van de samenleving die we voor ogen hebben, een samenleving die niet ego-, maar ecocentraal is. In dit verband kunnen we veel leren van andere perspectieven, bijvoorbeeld het inheemse perspectief. De Partij voor de Dieren staat voor een kunst- en cultuursector die daadwerkelijk van, voor en door álle inwoners van de provincie is.

- De provincie maakt ruim middelen vrij voor regionale kunst, cultuur en het behoud van erfgoed. Zo sponsort Noord-Holland bijvoorbeeld Keti Koti.
- De provincie ondersteunt de culturele diversiteit van de regionale kunst- en cultuursector op het gebied van programma, publiek, personeel en partners.

- Noord-Holland investeert in behoud en heropening van toegankelijke openbare bibliotheken en versterkt daarbij ook de sociaal maatschappelijke functie die bibliotheken vervullen.
- Digitaliseren van archieven van culturele en historische organisaties wordt gestimuleerd.

Partij voor
de Dieren